

24.09.2026

Kaustisen kunnan lausunto Kansallisarkiston arvonmäärittämispolitiikka ja arvonmäärittämisen toimintamalli -asiakirjasta

1 Johdanto

Kaustisen kunnanhallitus lausuntonaan toteaa seuraavaa:

Kaustisen kunta pitää Kansallisarkiston arvonmäärittämis- ja seulontapolitiikan uudistamista tarpeellisena. Kannatamme arvonmäärittämisen kytkemistä osaksi tiedonhallintaa sekä digitaalisten tietoaaineistojen huomioimista nykyistä tarkemmin.

Varsinkin pienten kuntien osalta toimintamalli lisää käytännön työtä ja hankaloittaa asioiden hoitamista. Kuntien tulee tunnistaa ja kuvata tietoaaineistonsa, arvioida niiden arkistollista arvoa, tarkastella vanhojen seulontapäätösten ajantasaisuutta sekä huolehtia arkistointipäätösten toimeenpanosta tiedonhallinnassa ja tietojärjestelmissä. Tehtävät edellyttävät asiakirjahallinnon, kaikkien toimintojen yhteensovittamista, tietosuojan, tietoturvan ja ICT:n yhteistyötä. Tämän vuoksi Kansallisarkistolta tarvitaan paljon selkeämmät käytännön ohjeet ja riittävää siirtymäaikaa, jonka tulee olla useita vuosia.

Kuntasektorilla tulee hyödyntää useita toimijoita koskevia yleisiä arkistointipäätöksiä. Kunnat hoitavat samoihin säädöksiin perustuvia tehtäviä ja muodostavat samankaltaisia tietoaaineistoja, joten ei ole tarkoituksenmukaista tehdä samaa arvonmäärittästyötä erikseen jokaisessa kunnassa. Samalla tulisi selkeyttää, mikä taho vastaa kuntia koskevien yhteisten arkistointiesitysten valmistelun koordinoinnista. Tämä voisi olla Kuntaliitto tai Tiedonhallintalautakunta, joka tapauksessa viranomainen, jolla on tarpeeksi osaamista ja resursseja.

Lisäksi tarvitaan konkreettisia valtakunnallisia ohjeita vanhojen seulontapäätösten uudelleenarvioinnista, henkilötietoja sisältävien aineistojen arvonmäärittämisestä sekä digitaalisten tietoaaineistojen arkistointivaatimuksista. Vaatimusten tulee olla sellaisia, että ne voidaan ottaa huomioon myös kuntien tietojärjestelmähankinnoissa ja järjestelmämuutoksissa.

Nykyisin markkinoilla on monia eri toimijoita, jotka tarjoavat erilaisia arkistointijärjestelmiä, pidämme hankalana sitä, että missään ei ole enää saatavilla luotettavaa tietoa siitä, mitkä järjestelmistä soveltuvat kuntien käyttöön. Kuntien arkistointiin sopivat järjestelmät tulisi luetella esim. Kansallisarkiston kotisivuilla, josta kunnat voisivat kattavasti saada tietoa kuntien käyttöön soveltuvista ja soveltumattomista arkistointijärjestelmistä.

Kaustisen kunta kannattaa uudistuksen tavoitteita, mutta pitää tärkeänä, että toimeenpanossa vältetään kunnissa tehtävä päällekkäinen työ. Kunnille yhteisten tehtävien ja tietoaaineistojen arvonmääritys tulisi ratkaista mahdollisimman laajasti valtakunnallisilla ja yleisillä arkistointipäätöksillä sekä varmistaa kunnille riittävät taloudelliset resurssit, ohjeistus ja siirtymäaika. Tähän työhön tulee myös mahdollistaa kunnille taloudellista resurssia.

Pienissä kunnissa henkilöresursseja on vähän ja monesti arkistotoimen johtaminen ja käytännön työn hoitaa yksi henkilö muiden tehtäviensä ohella. Tämän vuoksi emme kannata vanhojen seulontapäätösten uudelleen läpikäymistä.

2 Arvonmäärityksen ja seulonnan tavoitteet ja toimenpiteet

Jos esityksen mukaisesti arvonmäärityksessä tarkastellaan kaikkien vuotta 1920 uudemmat tietoaaineistot, se aiheuttaa kunnille valtavan lisätyön. Varsinkaan pienissä kunnissa ei ole tarpeeksi resursseja näin pitkän ajan takautuvaan arvonmääritykseen.

Arvonmäärityksen ja seulonnan tulee kohdistua vain voimaan tuloajasta eteenpäin syntyviin tietoaaineistoihin sekä vain niihin tietoaaineistoihin, joille ei ole seulontapäätöksiä olemassa ei takautuvasti vuotta 1920 uudempiin tietoaaineistoihin. Mikäli päätökset tehdään takautuvasti, ne eivät saa ulottua enempää kuin korkeintaan voimaan sähköisen arkistointivelvoitteen alkuvuoteen.

3 Arvonmäärityksen ja seulonnan toimintamalli

Seulonnan toimintamalli on aivan liian monimutkainen. Sen tulisi olla paljon yksinkertaisempi. Edelleen toistamme, että Kansallisarkiston tulee antaa seulontapäätökset kaikkia kuntia koskevana eikä siten, että jokainen kunta hakee seulontapäätökset erikseen.

4. Arvonmäärityksen menetelmät ja kriteerit

Kirjoittakaa 4. lukua koskevat huomiot ja kehittämis ehdotukset tähän.

4.1 Kriteeriryhmä 1: Tehtävän merkitys

4.2 Kriteeriryhmä 2: Toimintaympäristö

4.3 Kriteeriryhmä 3: Toimintaprosessi

4.4 Kriteeriryhmä 4: Tietosisältö

4.5 Kriteeriryhmä 5: Käyttötarpeet

Ryhmissä olevat kriteerit ovat todella moninaiset ja vaativat valtavan ammattitaidon, jotta kaikki niissä mainitut kohdat varmasti tulevat huomioiduiksi.

Kuinka monessa organisaatiossa on riittävä ammattitaito näiden kaikkien kriteerien arvioimiseen?

Mielestämme tärkeämpää on voida hyödyntää arvonmäärityksessä Tiedonhallintalautakunnan valmiita taulukoita, koska ne ovat varmasti loppuun asti mietittyjä. Tällaisia vastaavia kaikki toimijoita koskevia ohjeita ja malleja tarvitsemme kunnissa työmme tueksi edelleen.

5. Henkilötietojen arkistollinen arvo ja tietosuojavelvoitteet

Kaustisen kunnalla ei ole huomautettavaa tai lisättävää tähän kohtaan.

6. Yleisesti lausuttaviksi asettavien toimijakohtaisten arkistointipäätösluonnosten kriteerit

Kaustisen kunta pitää hyvänä, että kohdassa on selitetty eri termit.

Seulontaesityslomaketta tulee yksinkertaistaa, se on liian monimutkainen ja sisältää mielestämme turhaa tietoa.

Kaikki tulossa olevat ohjeet ja seulontapäätökset tulee koota selkeämmin saataville Kansallisarkiston sivuille, nyt niitä joutuu etsimään, usein jopa löytämättä. Uusista ohjeista tulee tiedottaa paremmin eri viranomaisia, esim. sähköpostein.